

V. KAPITOLA

TELEVIZE JAKO SPOLUTVŮRCE DOMOVA A EXTENZE RODINY

Pozici televize jako domácí technologie charakterizují dva zdánlivě protichůdné procesy, které se ale fakticky vzájemně podporují.

- 1/ dochází k jejímu stále nenápadnějšimu začleňování do našeho každodenního, rodinného života,
- 2/ radikálně se zvyšuje míra globalizace jejích sdělení.

■ Televize hraje v domácnosti dvojí roli:

1/ jako „**technický objekt**“ se spolupodílí na formování domácí kultury.

2/ zároveň je jako „**producent významů**“ i součástí národní a nadnárodní komunikační sítě a **vtahuje televize členy domácnosti do světa veřejně sdílených poselství, která ovšem nejsou determinována primárně technologicky, ale jsou produktem sociálních, ekonomických a politických vztahů, v rámci kterých se uvedená technologie zrodila.**

Tato dvojí charakteristika televize implikuje možnost jejího aktivního začleňování do domácího či rodinného prostoru. Jde o svého druhu domestikaci tohoto média, která vyžaduje více či méně vědomou strategii a kontrolu ze strany uživatelů.

- Schematicky vzato lze popsat „životní dráhu televize“ jako nezadržitelný sled následujících etap:

A/ Televize vstupuje do privátního, domácího prostoru z veřejné sféry výrobního, respektive tržního prostředí. Nezbytnou podmínkou jejího přechodu je překlad významů, které si jako technický objekt i producent sdělení přináší z veřejné sféry do privátního prostoru domácnosti.

- Celý proces domestikace však svým způsobem počíná již
 - a/ v projekční kanceláři, kde se konstruktéři snaží vytvořit uživatelsky příjemnou technologii
 - b/ při výrobě televizních pořadů, která se řídí kritérii sledovanosti, snahou poskytnout divákům to, po čem touží.

B/ Tato „životní dráha“ televizního přístroje současně vypovídá jednak

a/o mikrosvětě individuálních vlastníků, domácností a rodin, které dokázaly přizpůsobit tyto zpočátku cizorodé objekty vlastním požadavkům a redefinovaly tak jejich původní významy.

b/současně se však rozhlas i televize podílely na formování prostorových a časových vztahů v rámci domácnosti.

- **Můžeme proto hovořit o vzájemném ovlivňování a prostupování lidského i technického faktoru, jehož výsledkem je stále nenápadnější přítomnost těchto technologií v domácím prostoru.**
- **Domestikace** v tomto smyslu znamená proces postupné transformace televizní technologie a jejich významů tak, aby byla začlenitelná do vlastní domácí kultury a stala se z ní více méně neviditelná součást **rodinné každodenní rutiny.**

ZÁKLADNÍ ETAPY DOMESTIKACE TELEVIZE DO RODINNÉHO KRUHU

- I. FÁZE: EXPERIMENTOVÁNÍ
- II. FÁZE: Z TECHNOLOGIE-HRAČKY PRO MUŽE
„RODINNÝM PŘÍTELEM“ PRO ŽENY
V DOMÁCNOSTI
- III. FÁZE: Z RODINNÉHO PŘÍTELE TLAMPAČEM
MODELOVÉ VIZE „RODINNÉHO ŠTESTÍ“
PODLE PŘEDSTAV NÁRODNÍHO STÁTU.
- IV. FÁZE: TELEVIZE NEVIDITELNÁ?

I. FÁZE: EXPERIMENTOVÁNÍ

Zvláště pro první fázi přijetí rozhlasu i televize byla typická především **mužská fascinace technickou stránkou raného vysílání**. Tradiční mužskou formou „komunikace“ s prvními rozhlasovými přijímači bylo „**experimentování**“, které se týkalo především domácí výroby, respektive úpravy prvních přijímačů. Někteří výrobci dokonce prodávali rozhlasové přijímače jako **svého druhu stavebnici**, která byla nejen levnější než kompletní rádio, ale poskytovala též svým „tvůrcům“ **požitek z pronikání do tajů nové technologie** - **PRINCIP VTAŽENÍ**.

■ **Manželky začaly mezi dárky pro své partnery zařazovat i součástky pro výrobu uvedených přístrojů. Jedním z hlavních důvodů uváděných respondentkami byla příliš vysoká cena kompletních, nových přijímačů.**

■ V případě televize pak šlo především o domácí instalaci a výrobu různých typů antén. Uvedený trend podporovala i specializovaná periodika nabízející různé plánky a návody pro vytvoření i přestavbu vlastního rozhlasového a posléze i televizního přijímače. Výsledkem uvedeného „experimentování“ pak byla poměrně **nízká kvalita vlastního příjmu**, kterou ovšem posluchači nevnímali primárně ve vztahu k deformaci vysílaného obsahu, ale šlo v první řadě o **problém technický** jak dokládá historik Mark Pegg (1983), podle kterého hrála **programová skladba či kvalita vlastních pořadů až sekundární roli**. Technická problematika zpočátku vytěsnila obsahovou stránku vysílání.

■ Tato role nové komunikační technologie jako zázračné hračky, se kterou mohli muži experimentovat, vylučovala zpočátku aktivnější přístup ostatních členů domácnosti. V případě prvních rozhlasových přijímačů ještě posiloval uvedený stav chybějící reproduktor.

■ Tento vzorec se vlastně uplatňuje dodnes, a to v případě užívání dálkového televizního ovládače, který David Morley vidí jako **nástupce středověkého žezla**“

- Vysílání tak bylo přístupné pouze prostřednictvím sluchátek, která ovládala hlava rodiny a byla tedy v roli jakéhosi strážce a distributora informací ve vztahu ke zbytku rodiny.

II. FÁZE: Z TECHNOLOGIE-HRAČKY PRO MUŽE „RODINNÝM PŘÍTELEM“ PRO ŽENY V DOMÁCNOSTI

Televize se od svého počátku snažila zachovat či posílit domácí harmonii a zároveň učinit novou technologii **součástí každodenních rituálů a stává se hlavním proponentem**

PROJEKTU „DOMÁCÍHO ŠTĚSTÍ“

VIKTORIÁNSKO/BIEDERMEIEROVSKÝ

MODEL

- Televize stejně jako rozhlas začíná postupně fungovat jako **opora domova**. a nejvýrazněji ze všech moderních technologií podporuje od svého masového zavedení projekt tzv. „**domácího městského, respektive předměstského štěstí**“, který se vztahuje právě k výstavbě nových rodinných domků nebo činžovních či panelových bytů.
- Rozhlas a televize tak hrají od třicátých, respektive padesátých let **centrální roli v procesu artikulace tzv. městské a především předměstské kultury pro střední třídy, respektive pro ty, kteří na tento status aspirovali.**

Daří se jim to i proto, že vstoupily historicky vzato do prostoru poznamenaného viktoriánskou/ biedermeierovskou představou fungování rodiny.

■ Klíčovou roli v tomto modelu hraje koncepce středostavovských rodinných ideálů, která vycházela z představy rodiny jako místa:

A/ blahobytu a obnovy,

B/ posílení rodinných vztahů a

C/ ostrého oddělení mezi privátní sférou a sférou veřejnou, která představovala svět práce.

- V tomto binárním systému byl **domov organizován jako antiteze městských center**, kterým byla **připisována negativní hodnota**.
- Tomuto pojetí odpovídá idea nového **utopického sociálního prostoru umístěného na periferii města**, kde by se uplatnil model místa odpočinku pro muže a existence pravého mateřství/ženství odděleného od veřejné sféry. Místa křesťanských hodnot.
- Pro tento model bylo **typické:**
 - a/ **oddělení mužské a ženské role,**
 - b/ **striktní oddělení role dítěte a dospělého realizované v prostorové organizaci domácnosti**
 - c/ **oddělení veřejné a privátní sféry**

- Tyto ideje byly postupně modifikovány s cílem, aby vyhověly moderní předměstské kultuře.
- **VIKTORIÁNSKÝ/BIEDERMEIEROVSKÝ MODEL**
- podporoval „domácí ideologii“, v rámci které domov získal podobu intimního útulku rodiny a morálky skryté veřejnému světu nemorálnosti a zločinu.
- Klíčovým prvkem této nové domácí konfigurace bylo rodové rozdělení rolí, ve kterém žena-matka přijala roli anděla uzavřeného v domácí kleci.
- Vzniká předměstská „ideologie domácího života“, jako místa vzdáleného od výroby či obchodu zabezpečovala nové buržoazní vrstvě poměrně blahobytný život.
- Živé ploty a brány zde vytvářely nejen fyzické, ale především symbolické hranice, za kterými byl udržován privátní svět.

S tímto cílem byl zařízen též interiér, který měl zabezpečit klid a prostor pro volný čas. Například kuchyně byla proto oddělena od těch částí bytu, kde rodina odpočívala a přijímala hosty. Stoupající komfort zařízení bytu u střední třídy odkazoval:

A/ jak na prosperitu a určitý sociální status,

B/ tak rozšiřoval prostor působnosti pro novou oblast ženských domácích prací.

■ Dosažení těchto dlouho toužených podmínek však bylo zpočátku pro většinu žen-hospodyň i celých domácností spojeno s **pocití dezorientace, úzkosti a izolace plynoucí z opuštění známého prostředí.**

■ V nových předměstských koloniích bez fungující infrastruktury vytvářela televize „**iluzi ideálního sousedství**“ respektive model, jak by mělo vypadat

- Podílela se tak na vytváření nových vzorců sociálního života v novém teritoriu.
- Významnou roli v tomto smyslu hrála i reklama, která posilovala novou domácí ideologii či přesněji ochotu žen přijmout servisní roli ve společnosti.
- Televize produkuje modely „pravého,“ rodinného života“ či konkrétní, stereotypizované návody typu „jak adekvátně naplňovat roli hospodyňky,“ apod.
- V posledních letech postupně sílí realistický způsob zobrazování rodinných témat oproti dřívějšímu důrazu na divadelní stylizaci jednotlivých příběhů (český seriál).
Tak se ještě oslabuje předěl mezi realitou a televizním obsahem.
- Koncem padesátých let v domácnostech vyplňuje stále více volného času.

TV začala tak plnit či spíše suplovat roli jakéhosi věčně plápolajícího „domácího krbu“, okolo kterého se shromažďují všichni členové domácnosti. Podle různých návrhů v ženských magazínech z 50.-60. let televize **putuje po domě**. Postupně a v souladu s poválečnou touhou obnovit hodnotu rodiny stala se televize **rodinným tmelem stanula v centru domova v obýváku**. Televize jako katalyzátor pro návrat do světa domácí lásky. Výsledkem této snahy byl vznik nové **kontradikce**

■ Od televize se očekávalo, že **udrží rodinu pohromadě**, ale současně že **LEGITIMUJE SOCIÁLNÍ RODOVÉ ROZDĚLENÍ V DOMÁCNOSTI**. Kompenzace napjetí mezi těmito dvěma hodnotami tvoří dodnes nepřiznaný úkol televizní funkce ve společnosti. **VZNIKÁ NOVÁ DOMÁCÍ/KULTURNÍ/TELEVIZNÍ FORMA**

■ Charlota Brunsdonová vidí vztyčení satelitních antén v kontextu britské populace jako veřejně viditelný znak nízkého vkusu domácnosti, respektive „okázalé spotřeby“ chudších obyvatel. Českou variantu tohoto trendu dokládá překvapivě vysoký počet satelitních antén na zdevastovaných chánovských panelácích.

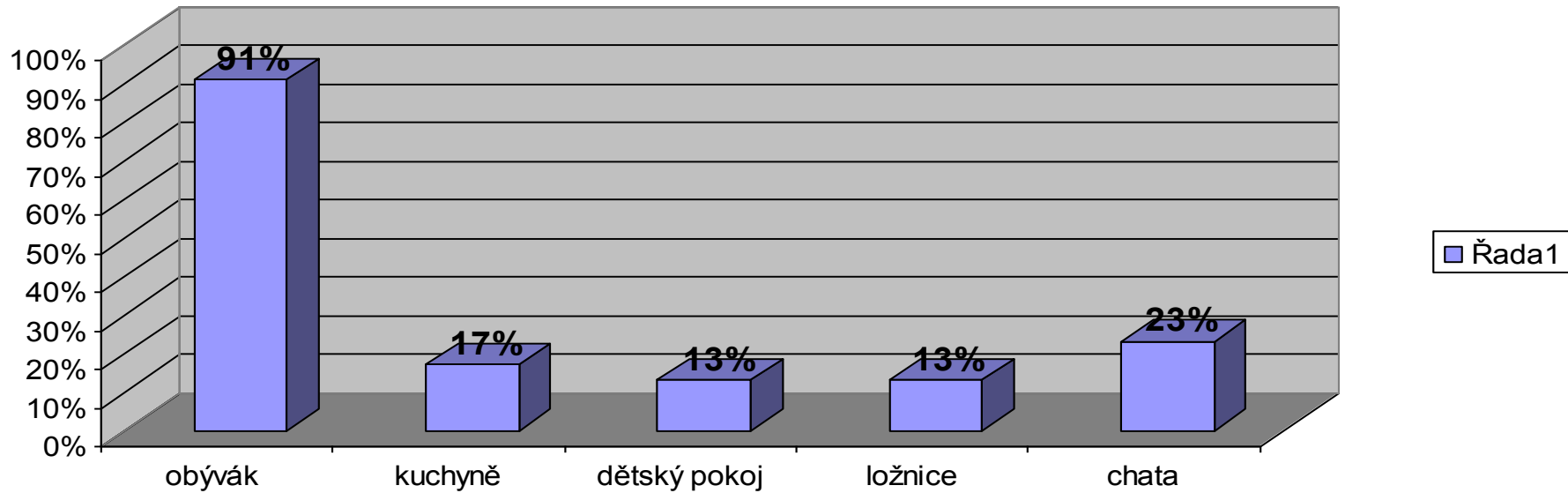
■ *Interkulturální rozměr užívání televize jako statusového symbolu dokládá například i antropolog Alfred Gell (1986). Ve své studii popisuje bohaté muriské rybáře na Srí Lance, kteří si pořizují televizory ve vzdálených, od civilizace odříznutých vesnicích, kde jsou de facto nepoužitelné, jelikož zde není k dispozici žádný zdroj energie.*

■ (per analogiam: Jak pan Popper, ještě bez Davidovy hvězdy na kabátě, prodal selkám vysavače, i když v jejich staveních nebyl el. proud).

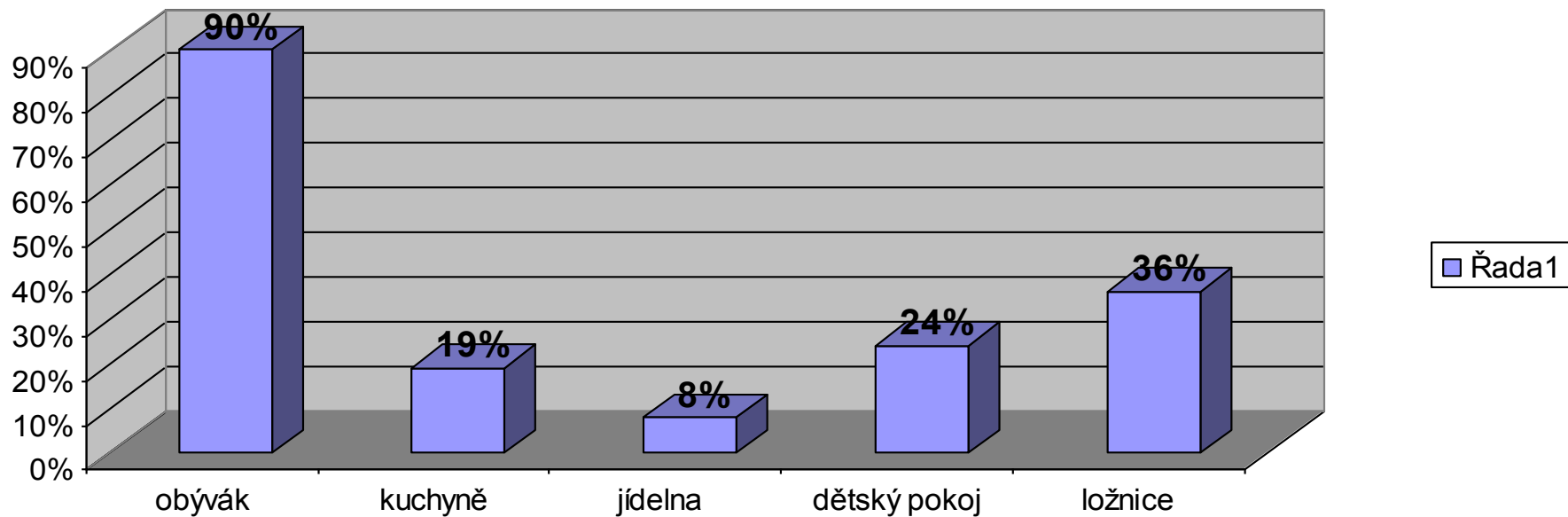
- *Antropoložka Fachel Lealova ve svém brazilském výzkumu popisuje dělnickou rodinu, která při renovaci bytu přemístila hlavní vchodové dveře tak, aby při jejich otevření byl vidět televizní přijímač i z vnějšího prostoru domu, z ulice. Ve středostavovských domácnostech, které Lealová navštívila byla televize umíst'ována daleko méně nápadně, skryta v obýváku či v nábytkové stěně nebo byla přesunuta do dalších místností. Televize zde již nehrála svou dekorativní roli a byla nahlížena jako utilitární objekt každodenní spotřeby (Lealová, 1995).*
- Televize je stále ještě vnímána jako objekt hodný vystavení, i když především mezi sociálně slabými vrstvami nebo v méně rozvinutých zemích. Černobílé a barevné televizory v tomto smyslu dnes nahradily velkoplošné, plazmové obrazovky jako znak jistého vyššího standardu vybavení například restaurace či klubu. Nejviditelnější však dnes jsou **satelitní antény.**

UMÍSTĚNÍ TELEVIZORU ČR

UMÍSTĚNÍ TELEVIZORU VB

III. FÁZE: Z RODINNÉHO PŘÍTELE TLAMPAČEM MODELOVÉ VIZE „RODINNÉHO ŠTESTÍ“ PODLE PŘEDSTAV NÁRODNÍHO STÁTU.

TELEVIZE JAKO NÁSTROJ HYBRIDIZACE KULTURY

- **Hybridizace** představuje typický rys modernity.
Zosobněním hybridizovaného sociálního prostoru je **model předměstí**, které se začala rodit už koncem 18 st. (Kalkata – Bungilos)

Mechanismus hybridizace defacto narušuje typický rys západní kultury, a to schopnost rozlišovat:

- a/ mezi přírodou a kulturou,**
- b/ mezi věcmi živými a věcmi, které pracují,**
- c/ mezi zemědělským a městským,**
- d/ mezi realitou a fantazií.**

- Modernita narušuje tyto hranice. **Moderní předměstí doslova i metaforicky je zosobněním tohoto mísení, zmatení pojmů.**
- **PŘEDMĚSTÍ JE SKUTEČNÝM MÍSTEM HYBRIDIZACE:**
 - a/ Předměstí není **ani město ani venkov.**
 - b/ Předměstí představuje **novou realitu**, ve které **klíčové distinkce mezi kulturou a přírodou splynuly do něčeho dalšího.**
 - c/ **Distinkce mezi lidskými organizmy a stroji mizí.**

Dům+zahrada+automobil+televize=

SUBURBANIZACE MODERNITY

- **Předměstí je dominantní metaforou kultury dvacátého století, pro které je typická ambivalentnost hybridizace**

a/ izolace/spojení,

b/ privátní/veřejné,

c/ globální/lokální,

d/ individuální/kolektivní,

e/ reálné/fantazijní.

- **Televize se jako nástroj hybridizace ve formě i obsahu výrazně podílela na konstrukci ideálního obrazu předměstí, respektive na řešení řady ambivalencí spojených s modernitou.**

■ Televize je předměstské médium:

1/ z pohledu její institucionalizace jako přenosového média

2/ posílením rovnováhy mezi:

a/ izolací a integrací,

b/ uniformitou a pluralitou,

c/ globální a lokální identitou.

3/ svým začleněním do každodenního života

4/ formou a obsahem

■ Po extenzi předměstí realizovanou prostřednictvím veřejné dopravy či automobilu dochází za pomoci elektronických komunikačních technologií ke **stabilizaci a konsolidaci tohoto prostoru.**

■ Výsledkem je **hybridní povaha domácího života:** fúze kultury a přírody (sekačka na trávniku).

TELEVIZE přispěla k hybridizované povaze těchto předměstí a lze ji považovat za **předměstské (sídlištní) médium.** Podílí se tak na vzniku nové fundamentálně hybridizované kultury opírající se o:

a/ formu **mediované zkušenosti,**

b/ kterou charakterizuje **minimum omezení,**

c/ vše se v jejím rámci jeví zdánlivě **na dosah,**

d/ vše je **propojené a vysvětlitelné,**

e/ i když třeba jen na okamžik.

**Tato hybridizovaná kultura našla své vyjádření v
nastupující televizní formě, v tzv.**

■ **středostavovské estetiky, která spojuje nejen**

■ **ZVUK A OBRAZ,**

■ **ALE I REALITU S ILUZÍ**

PŘITOM VŠE ZŮSTÁVÁ NA SVÉM MÍSTĚ.

**ILUZE NEMŮŽE ZPOCHYBNIT REALITU ANI
REALITA ILUZI.**

■ **Nastupující rozhlasová a televizní kultura se stala
klíčovou komponentou této nové sociální, politické a
geografické reality která nabízí novou formu**

KULTURY PRIVÁTNÍHO BEZPEČÍ.

Předměstská kultura je tak navzdory své radikální
hybridizaci v zásadě konzervativní a v tomto smyslu a i
bezpečná

TELEVIZE JAKO UPLATŇOVÁNÍ MIKRO A MAKRO MOCI A JEJÍ PROMĚNY

Kolosální úspěch rozhlasového a televizního „diskursu o rodině“ působícího současně „uvnitř rodiny“ má svou příčinu i v tom, že se rozhlasové a televizní vysílání stalo její součástí

■ Klíčovým krokem však bylo:

A/ programové zacílením na „rodinu“ jako klíčovou cílovou skupinu.

B/ přesněji šlo o zacílení na **hospodyně jako strážkyně rodinného krbu.**

■ Vlastní pořady tak byly postupně od třicátých let zařazovány do rutinizovaných časových schémat, která oscilovala okolo **každodenních aktivit hospodyně.**

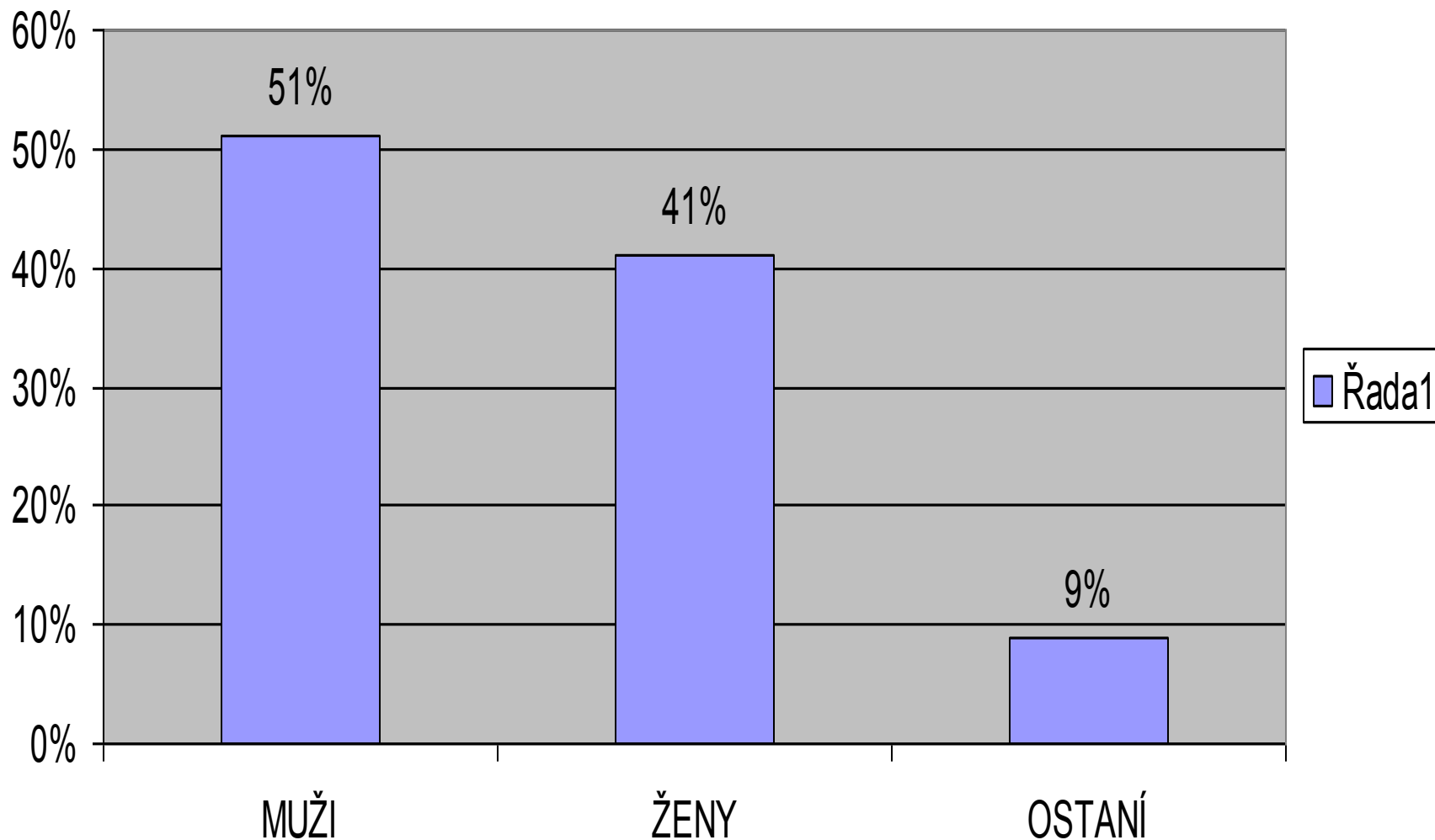
■ Vysílání začalo kopírovat a zároveň spoluprodukovat **repetitivní rytmus každodenní kultury.**

■ Každodenní aktivity žen-hospodyň sloužily jako výchozí báze pro **konstrukci vysílacích plánů.** Sloužily jako obecný průvodce pro schedulery při modelování základních proměn chování publika.

- **ZÁROVENŤ DOŠLO PO II. SV. VÁLCE KE komplexní reorientace mocenského působení ve společnosti.**
- **Stát začal uplatňovat svou moc prostřednictvím TELEVIZE formující obraz ideální rodiny. Matka-hospodyně-divačka se stala hlavním nástrojem sociální kontroly domácností.**
- **TELEVIZNÍ RODINA A RODINA PŘED TELEVIZÍ SE STALA DELEGÁTEM STÁTU ODPOVĚDNÝM ZA FYZICKÉ A MORÁLNÍ BLAHO MANŽELA A DĚTÍ.**
- **V rámci studií, které se zabývají problematikou užívání televize můžeme s jistou dávkou zjednodušení rozlišit na dvě základní linie.**
- **1/ Analýza rodové podmíněnosti ovládnutí televizoru i výběru televizních obsahů.**
- **2/ Druhý přístup: problematika rodových reprezentací, respektive televizní stereotypizace obou pohlaví.**

- Televize stejně jako další komunikační technologie **reprodukuje tradiční ženské a mužské pracovní role**, jakoby zde staré ideje byly zakódovány do nových objektů.
- Většina komunikačních technologií funguje jako **objekt uplatňování mužské moci**.
- Tento model „televizního chování“ funguje i v Českých zemích, kde v rámci tzv. úplných rodin rozhodují o volbě pořadu převážně muži (51%).
- Žen, které mají v této souvislosti právo „**první volby**“ je o deset procent méně (41%).
Zbývajících osm procent zahrnuje ostatní členy rodiny - děti, prarodiče apod. (Focus, 1999).

KDO ROZHODUJE O VOLBĚ POŘADU?

■ Morley se speciálně soustředil na problematiku „extenze“ mužské moci v kontextu dělnických a středostavovských domácností.

■ **Muži:**

■ pečlivěji a více než ženy si mezi pořady vybírají,

■ jsou konzervativnější ve svých preferencích a drží se osvědčených pořadů.

■ přednost dávají především sportu, zpravodajství a pořadům opírajícím se obecně o fakta, tedy tzv. realistickým fikcím.

■ muži, respektive manželé, se kterými Morley hovořil, zapínali televizor pravidelně po příchodu ze zaměstnání jako jistou formu ujištění o tom, že „věci jsou na svém místě“, ale též s cílem získat informace, které by mohly prospět celé rodině. V tomto smyslu mělo jejich sledování televizního zpravodajství instrumentální funkci.

- Podle uvedené studie sledovali muži televizní vysílání s **plnou pozorností**, neodcházeli od něj jako ženy, které musely plnit domácí povinnosti.
- muži jsou s televizí schopni **více relaxovat** než jejich partnerky, jelikož domov je pro ně místem volného času, kde si mohou odpočinout po návratu z práce.
- Ve vztahu k technickému stavu televize plnili muži kontrolní roli. Stejný postoj pak zaujímali i vůči **dálkovému ovládači, který do jisté míry okupovali jako „vysoce viditelný symbol kondenzovaných mocenských vztahů“**, respektive symbol jejich kulturní moci.

- Objevuje existenci fenoménu „**provinilých potěšení**“ (guilty pleasures), které dále potvrdily ve svých výzkumech i Dorothy Hobsonová (1982) a Anna Grayová (1987). Jde o pocity provinilosti, které zakoušejí ženy divačky zvláště **v čase domácích prací**.
- Grayová (1992) v dané souvislosti upozorňuje též na skutečnost, že si divačky nezřídka uvědomují **odlišnost svého „televizního vkusu“** a bojují tak navíc ještě s představou **intelektuální inferiority**.
- **Původní sluchátka u rádia** bychom v tomto smyslu mohli označit jako specifický **druh koruny symbolizující** mužskou moc a autoritu. Dálkový ovladač jako **žezlo**.

Podobně rodově podmíněnou kontrolu nové technologie dokládají i další výzkumy zaměřené na užívání videorekordéru a satelitních přijímačů.

V této perspektivě se stávají nové technologie místem, kde dochází k realizaci **symbolického střetu mezi mužským a ženským světem.**

- **mužská touha vlastnit a ovládat** indikuje zároveň i velmi křehkou a **nejistou povahu této moci** (vlastnictví není nikdy definitivní, a proto je třeba o něj stále bojovat).
- její podobu tak formuje i **strach z možné ztráty kontroly jako rezidua původní dětské omnipotence**
- naopak ženami často manifestovaná neschopnost ovládnout novou technologii má často podobu **nepřímé mocenské manipulace či formu uspokojující závislosti**
- uvedenou míru dominance vůči ovládnutí televizoru nepotvrzuje **Lullova studie týkající se čínských a indických rodin, kde sice mají muži formálně větší slovo při výběru pořadů, ale ženy uplatňují větší aktuální vliv.**

PROMĚNY TELEVIZNÍ RODINY A RODINY PŘED TELEVIZÍ

- Poslední velká studie Gauntletta a Hillové (1999) však naznačuje, že obecně dochází k **postupnému smazávání rodových odlišností** ve vztahu k užívání televize.
- Potvrzuje se tak představa Meyrowitze z první poloviny osmdesátých let o **vlivu televize na postupné splývání či přibližování mužského a ženského světa**
- Podle Meyrowitze **především vlivem televize není již ženský svět tak dramaticky separován od světa mužů, respektive privátní sféra od sféry veřejné.**
- Televize tak zpřístupňuje privátní obrazy druhého pohlaví a činí je pozorovatelnými, čímž do jisté míry

1/ smazává rozdíly mezi mužskou a ženskou perspektivou a podílí se na stále intenzivnějším prolínání těchto dvou světů.

2/ Domov už není místem, kde je třeba ženu ukrýt, ale současně přestává být pouze její doménou.

3/ Elektronická média, a televize zvláště, oslabují ostré odlišení mužské a ženské sféry působnosti.

- Dochází posilování tzv. „situační androgynity“
- Zároveň ale televize „vytahuje“ své diváky z jejich fyzických prostorů a nabízí jim alternativní pohledy jiných lidí i jiné prostředí.
- Oslabuje význam fyzické lokalizace individua především v prostoru domova, které vede k rozpouštění tradičních skupinových vzorců chování.

- Meyrowitz (1985) dává do souvislosti působení elektronických médií a zvláště televize s **narůstajícím počtem jednočlenných domácností**.
- Ve Spojených státech mezi léty 1960-1981 počet samostatně žijících jedinců ztrojnásobil.
- Cenzus z roku 1982 ukazuje, že jedna rodina ze čtyř je v USA jednočlenná.
- Meyrowitz se domnívá, že **tento trend dobře odráží vzorce, které vytváří a posiluje nový elektronický informační systém**.
- Toto extrémně deterministické vysvětlení značně zjednodušuje dynamiku sociálního života, ale na druhou stranu správně upozorňuje na skutečnost, že **společný horizont sociální zkušenosti vytvořený elektronickými médii vytváří sice širší, ale současně i mělčí vztahy**.

Česká rodina a její průměrná denní sledovanost

„RODINA“: jednočlenná domácnost, 1 osoba žijící samostatně	268 min
„RODINA“: oba rodiče, dítě či děti bez dalších jiných osob	171 min
RODINA“ s manželem(kou), s partnerem(kou), sami dva bezdětní, děti neměli	201 min

SHRNUTÍ:TELEVIZE JAKO PRORODINNÁ TECHNOLOGIE I OBSAH

- Model začlenění televize do domácího prostoru: tři hlavní fáze: A/ „přijetí“ – (stažení ze světa generalizované komodifikace) B/ „začlenění“ (domestikace) C/ „proměna“ (návrat do veřejného prostoru)

AD A/ první lze charakterizovat prostřednictvím strategií a podmínek **vzniku jejího vlastnictví a svého druhu „dekomodifikace“**

- V této etapě **opouští svět zboží**, respektive generalizovaný systém ekvivalence a směny, **překračuje práh domova a stává se vlastnictvím**. V tomto okamžiku začíná získávat svou autenticitu, ze zboží se stává **domácím objektem, členem domácnosti** a její komodifikovaná povaha nepostupně vytrácí. Současně je však tato struktura otevřena **kreativní divácké participaci**.

■ V této souvislosti můžeme rozlišit

A/ **pasivní variantu**, pro kterou je typická **interiorizace odcizené podoby televizoru** aniž by byl učiněn jakýkoliv další krok k jejímu například dekoračnímu zakotvení.

B/ **aktivní varianta** pak zahrnuje **reorganizaci domácího prostoru** a tím pádem pokus o **odstranění odcizení formou různých dekorativních praxí** (dečka, soška či fotografie položená na přístroji apod.).

Akt „přijetí“ se netýká jen televizoru jako přístroje, ale i **obsahů**, které prezentuje, tzn. **konkrétních herců, moderátorů, respektive postav, které ztělesňují**. V rámci mechanismu „přijetí“ se **televizní obsahy stávají rodinným vlastnictvím**, se kterým diváci nezřídka touží manipulovat. O uvedeném vlastnickém vztahu svědčí například snaha ovlivňovat osudy televizních hrdinů či alespoň jejich výskyt na televizní obrazovce.

- Akt „přijetí“ je tedy počátkem cesty uvedené technologie směřující k jejímu „začlenění“ a „proměně.“
- V tomto smyslu je celý proces domácí konzumace televize cyklický.
- V jeho průběhu dochází k odstranění opozice mezi odcizeným zbožím na jedné straně a jeho autentickou domácí podobou na straně druhé.

■AD B/ druhý krok zahrnuje proces **časoprostorové domestikace** doprovázené specifickou formou antropomorfizace, zbavení objektu jeho **odcizené komodifikované povahy**

■Jde o proces „**začlenění**“ televizoru do domácího času a prostoru. Aby byla televizní technologie funkční **musí si najít své místo, respektive zařadit se do rutinních činností každodenního života domácnosti**. Pokud se tak stane může například **zpříjemňovat čas ranního vstávání či se alespoň stát jeho neodmyslitelnou částí jak tomu nezřídka v případě rozhlasu i televize bývá.**

■„Začlenění“ však znamená především vstup do tzv. **rodinné politiky, respektive do životních osudů jednotlivých členů domácnosti, které doprovází v okamžicích klíčových osobních zvrátů a do jisté míry tak plní či získává v závislosti na konkrétních situacích další původně nezamýšlené funkce** (např. ztráta zaměstnání některého ze členů rodiny). Proces „začlenění“ televize se tak primárně dotýká způsobů jak je užívána, respektive tzv. **domácí geografie, tj. prostorových dispozic dané domácnosti.**

■ „Začlenění“ televize do domácnosti je materializovaným vyjádřením hodnot, estetického a kognitivního univerza, ve kterém se jedinci cítí dobře a s nímž se identifikují.

■ Obecně tak lze říci, že „začlenění“ televizoru znamená více méně vědomé přikývnutí intervenci televizoru jak do organizace domácího časoprostoru, tak do interpersonálních vztahů.

■ Začlenění televizní technologie do vnitřního prostoru domácnosti formuje individuální i rodinnou identitu a podílí se na konstrukci rodových i generačních diferencí či spíše na jejich posilování a potvrzuje tak již existující statusové, mocenské, etnické či obecně kulturní pozice. Tuto skutečnost dokládá např. zmiňovaný boj o přivlastnění či opanování dálkového ovládání nebo spory na téma volby pořadu apod .

Mechanismus „začlenění“ televizních obsahů pak nejlépe ilustrují každodenní hovory týkající se jednotlivých pořadů. „Začlenění“ televizoru tak v neposlední řadě indikuje touhu individuí po sociální akceptaci či přesněji je jednou z determinant, na jejichž základě je jedinec či rodina vnímána jako součást tzv. normální komunity. V dané souvislosti hraje roli i již zmíněná role televize jako statusového symbolu.

AD C/ ve třetí dochází k **proměně televize a jejích významů**, respektive k jejich **návratu do veřejné sféry**.

- Poslední fázi charakterizuje **postupná proměna významů televize, které prošly domácí, individuální i rodinnou transformací a směřují zpět do veřejné sféry**.
- Zatímco se problematika „začlenění“ týká **vnitřní struktury domácnosti**,
- zahrnují mechanismy „přijetí“, a „transformace“ vztahy k **vnějšímu světu**.

- Proces konzumace televize počínající mechanismem „přijetí“ tak směřuje k transformaci televizních významů a vrcholí jejich veřejným přijetím.
- Současně platí, že toto veřejné sdílení „televizních problémů“ je **znakem jisté kompetence v rámci veřejné kultury**. Transformované televizní významy tak slouží jako vstupenka do běžného, veřejného života.
- **V realitě samozřejmě takto striktní oddělení neexistuje, zvláště druhá a třetí fáze se defacto překrývají.** Nejde o zachycení jakési časové následnosti jednotlivých fází, ale spíše o charakteristiku jejich kvalitativní specifičnosti.

IV. FÁZE: TELEVIZE NEVIDITELNÁ?

- Posledním krokem při začleňování televize do domácího prostoru byla postupná snaha zbavit se její nápadnosti a učinit ji neviditelnou. Podle pravidla, čím neviditelnější tím vlivnější.
- Rozhlas a televize přestaly být vnímány jako technický zázrak a staly se, a to jak technicky, tak esteticky, běžnou součástí interiéru. Výsledkem uvedeného trendu byla skutečnost, že obě technologie získaly své **pevné místo v domácím prostoru**, především v **obývacím pokoji**, kde byl rozhlas postupně nahrazen televizorem, aby našel své nové místo v ložnici nebo na chalupě, kam se ovšem dnes již přesouvá i televize.

- Integrace televize do každodenního domácího života učinila toto audiovizuální médium téměř neviditelnou či alespoň nenápadnou součástí každodenních rituálů. Postupná domestikace televize tak vedla k tomu, že se každodenní rutinní činnosti de facto rodí či reprodukuje pod jejím více méně neokázaným, ale všudypřítomným dohledem.
- Reklama užívá spojení *rodinný přítel, učitel, pečovatelka, rodinný mazlíček*. I stížnosti a kritika adresovaná televizi má často předobraz v lidských slabostech.
- **KRUH SE UZAVÍRÁ. TELEVIZE SE STALA NENÁPADNÝM ČLENEM RODINY.**